

LLEGIM TEATRE

Temporada 2019-2020

L'Huracà de Carme Montoriol

Dissabte 7 de març a les 10:30 h

BIOGRAFIA

Neix a Barcelona en el si d'una família burgesa d'origen empordanès, filla de Josep Montoriol i Tarrés, germà del pianista Enric Montoriol i Tarrés, i d'Antònia Puig i Pujades, ambdós nascuts a Figueres. Per part de pare està emparentada amb l'enginyer i intel·lectual Narcís Monturiol; per part de mare amb l'escriptor i polític Josep Puig i Pujades. Tot i néixer i viure a Barcelona, es considera figuerenca i empordanesa, i així ho manifesta en diverses ocasions.

Creix en un entorn intel·lectual i artístic, i rep una sòlida educació. Des de la infància, sent una fascinació especial pel teatre i participa en diverses funcions familiars i amateurs. L'hàbit de la lectura li desperta l'interès per les llengües: participa en els primers cursos de català que Pompeu Fabra impartia a l'Institut d'Estudis Catalans, i arriba a dominar, a més del català i del castellà, el francès, l'anglès, l'alemany i l'italià. El coneixement d'aquestes llengües i la sòlida formació intel·lectual que va adquirint la porten a apreciar els grans pensadors i escriptors europeus, i molts cops a traduir-los, pel pur plaer de fer-ho.

Va ser una dona intel·lectualment molt ben preparada, concertista de piano, dramaturga, traductora, novel·lista i també poeta.

Estudià música amb el mestre Vidiella i després perfeccionaria l'instrument amb Frank Marshall, i cap als vint anys inicià la carrera de concertista de piano, com a solista i amb el trio format la seva germana Lina Montoriol –o bé Jacinta Torner– al violí, Montserrat Cassadó al violoncel, i ella mateixa al piano. Actuà –sola o amb aquest trio– en diverses sales de Catalunya, entre les quals el Palau de la Música Catalana i obtingué tota mena d'elogis. També va actuar com a acompanyant d'Aurora Bertrana en sonates de violoncel i piano.

També s'interessà per l'escriptura, i en concret per la **poesia**. Feu els primers poemes pels volts de 1920, alguns d'ells recitats en públic o publicats en revistes de l'època. Malgrat haver estat excel·lentment valorada per crítics com Alexandre Plana, i coneguda a través de les lectures orals en actes públics o l'edició en premsa, mai va aplegar la seva poesia en un llibre.

L'any 1927 va començar a col·laborar en **premsa**: a *La Veu de Catalunya*, *El Dia*, de Terrassa, *La Nova Revista*, *Joia*, de Badalona, i *Ciutat*, de Manresa. A partir de 1930 començà a publicar a *Mirador*, i hi col·laborà fins al 1931, i a *La Revista*, on ho feu fins al 1935. El 1931 va fer algunes col·laboracions a les publicacions *La Dona Catalana* i *Evolució*. I el 1932 a *La Nau*. L'any 1935 publicà algunes col·laboracions a *La Publicitat* –on també tingué la secció fixa *Impressions de Sicília*– i a *D'Ací i d'Allà*. El 1936 a *La Rambla* –on publicà la secció *El fet de la setmana*– i a *La Humanitat*.

Tot i ser una de les primeres dones que escriu **teatre** a Catalunya, i fer un teatre que es considerava atrevit, ràpidament assolí renom entre la crítica i el públic. El 20 de gener de 1930 s'estrenà com a dramaturga amb la comèdia dramàtica en tres actes *L'abisme*, que tractava de l'enfrontament entre una mare i una filla enamorades del mateix home i fou representada al Teatre Novedades de Barcelona: *Hom diu que la seva obra és la de més qualitat de la temporada en què s'estrena. Hi planteja un problema ambiciós i el resol amb una austeritat exemplar*. El dia 25 de gener del 1934 estrenà, al Teatre Poliorama de Barcelona, l'obra dramàtica *L'huracà*, on s'endinsà en els sentiments d'una vídua jove i atractiva, enamorada del seu fill. Aquell any 1936 estrenà les obres teatrals *Avarícia*, una comèdia dramàtica sobre l'amor paternofilial representada al Teatre Novedades i *Tempesta esvaïda*, una comèdia ambientada en la vida marífera, musicada per Joaquim Serra, que va ser estrenada al Teatre Nou de Barcelona. Llevat d'aquesta última, totes les obres apareixen publicades a la col·lecció quinzenal «Catalunya Teatral» de la llibreria Millà. La influència dels drames d'Ibsen i de les teories freudianes són clares en totes les seves obres de creació. L'autora s'endinsa en la introspecció psicològica dels personatges i en planteja el debat moral intern i l'educació sentimental. En aquest sentit, l'aposta per temes poc convencionals, considerats incòmodes i atrevits –doblement atrevits per ser una dona qui els plantejava– i l'ús d'un llenguatge modern i culte, suposen una important aportació a l'intent de renovació de l'escena teatral catalana del moment.

El 1930 publicà la seva única **novel·la**, *Teresa o la vida amorosa d'una dona*, ambientada a la ciutat de Figueres, on plantejava els dubtes morals d'una dona casada i l'ensopiment de la seva vida quotidiana.

Traductora

L'any 1928 havia publicat la traducció catalana dels sonets de Shakespeare, en vers i respectant-ne l'estructura original. La traducció, dedicada a Pompeu Fabra, causà un gran renou entre el món intel·lectual català, sorprès del reeiximent d'un projecte tan difícil: «*Enamorada d'aquesta obra de Shakespeare, vaig transcriure al català, i per a mon sol plaer, alguns dels Sonets, triats precisament entre aquells que encara no havien estat mai traduïts. En tenia una trentena, quan un dia, a l'Institut d'Estudis Catalans, vaig llegir-los al meu estimat mestre Pompeu Fabra, el qual, benevolent, volgué no trobar-los massa dolents, i m'encoratjà a continuar-ne la traducció, amb el propòsit, fixat d'aquell moment, que aquesta fos completa. La tasca era llarga i difícil, i confesso que sovint havia de flaquejar i creure que no arribaria a dur-la a terme*».

El 1930 tradueix l'obra teatral *Cimbel·lí*, de Shakespeare, i l'any següent la novel·la *Daphne Adeane*, de Maurice Baring. L'any 1935 publica la traducció de *La nit de Reis o el que vulgueu*, una comèdia romàntica de Shakespeare que té un gran èxit en les seves representacions. La majoria de les seves traduccions, tanmateix, resten inèdites, com les traduccions de l'anglès al català de diverses obres de Lord Byron, John Milton, Oscar Wilde i Rudyard Kipling; poemes de Maria Teresa Canals, Josep M. de Sagarra, Josep Carner i Francesc Pujols, traduïts del català al francès; obres d'Alexandre Dumas i Anatole France, del francès al català; i l'obra teatral *La vita che ti diedi*, de Luigi Pirandello, que tradueix al català.

Dinamitzadora cultural

Cal destacar també la seva tasca de dinamització cultural. Pronuncia conferències a l'Ateneu de Figueres, a l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona, a l'Ateneu Barcelonès i al Club Femení d'Esports de Barcelona, amb temes tan diversos com *Les relacions entre l'home i la dona*, *La vida i l'obra de Shakespeare*, *El teatre d'Ibsen*, *La poesia japonesa*, *La cançó popular*, *La vida de dos compositors romàntics*, *Chopin i Liszt* i *La Renaixença literària catalana*, entre d'altres.

De conviccions feministes, promou la millora de l'educació femenina i la igualtat de gènere. L'any 1932 fou elegida presidenta de l'entitat cultural femenina Lyceum Club de Barcelona, que havia contribuït a crear. Hi desenvolupà diverses activitats, entre les quals les lliçons de català a l'estatge del Club, o les sessions literàries.

Activitat política i exili

Aquell any 1930 ingressà al Comitè Femení pro Amnistia. L'any 1932 ingressà al Front Únic Femení Esquerrista de Catalunya. A partir de l'esclat de la guerra civil, el 1936, va participar activament en la causa republicana i va treballar a la Institució de les Lletres Catalanes, com a secretaria del president Josep Pous i Pagés.

L'any 1937 va traduir al català l'obra *No passaran!*, d'Upton Sinclair, que va editar el Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya. Aquell any s'adherí al Grup Sindical d'Escriptors Catalans i va participar en programes de ràdio. També va publicar dins el volum *Escriptors de la Revolució*, *La novel·la de guerra* i *L'escriptor i el moment actual*.

Amb l'entrada de les tropes franquistes a la Ciutat Comtal s'exilia a Lió, França, on el seu oncle, Josep Puig Pujades, era cònsol de la República, però s'hi estigué poc més d'un any. L'any 1940 retornà a Barcelona, on cuidà la seva mare malalta, llegint i escrivint de tard en tard, principalment poesia.

Reconeixement i memòria

Des de 2018 l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), dins el programa Barcelona Ciutat de la Literatura UNESCO, ha posat en marxa una convocatòria de beques amb el nom de Carme Montoriol. S'adrecen exclusivament a dramaturgues i dramaturgs i estan dotades amb un import total de 12.000 €, distribuïts entre quatre creadors, als quals se'ls cedirà un espai per treballar en una obra en qualsevol llengua, durant dos mesos, en quatre equipaments teatrals de la ciutat, dins de la xarxa de Fàbriques de Creació –l'Escenari Joan Brossa, la Nau Ivanow, la Sala Beckett i el Teatre Tantarantana.

Des de 1998 a Sabadell hi ha una plaça amb el seu nom. També la ciutat de Barcelona, al districte de Sant Martí, ha dedicat una plaça a Carme Montoriol.

L'HURACÀ

En aquesta obra, estrenada l'any 1935, Montoriol retrata amb enorme subtileza psicològica el conflicte angixant d'una dona tràgicament absorbida per la possessiva relació que el seu fill li reclama d'una manera obsessiva. L'endemà de l'estrena al teatre Poliorama, dins la temporada oficial subvencionada per la Generalitat republicana, la crítica del diari "La Noche" afirmava que el text de Montoriol era la millor peça que aquella temporada s'havia estrenat al Teatre Català. Després de la Guerra Civil, l'autora va adoptar un estricte silenci literari, i la seva obra dramàtica va veure's igualment allunyada dels escenaris durant dècades.

Podria ser considerada l'obra més freudiana de Montoriol si ens atenem a l'abordatge d'un tema central en la psicoanàlisi: l'anomenat complex d'Èdip. Alguns crítics van rebutjar l'obra per immoral i de mal gust, sobretot pel fet de tractar-se de la creació d'una "autora".